

حکم پوشیدن لباس سیاه در ماه محرم

روزنامه اعتماد در مطلبی به قلم آیت‌الله العظمی دوزدوزانی تبریزی نوشت:

روزنامه اعتماد در مطلبی به قلم آیت‌الله العظمی دوزدوزانی تبریزی نوشت: پوشیدن لباس سیاه بنا بر مشهور بین علما چه در حال نماز یا غیر آن مکروه است و اختلافی در این حکم نقل نشده است. صاحب جواهر قدس^۱ سره پس از بیان این مطلب می‌فرماید از کلام بعضی از علما ظاهر می‌شود که مساله اجماعی است و شیخ طوسی قدس سره در کتاب (خلاف) فرموده: «این مساله اجماعی است و این اجماع حجت است»^۲; علاوه بر این که روایات زیادی در نهی از پوشیدن لباس سیاه وارد شده است، برای توضیح مطلب باید گفت چند دلیل برای کراهت وجود دارد:

اول: ادعای اجماع در کلمات علمای شیعه آمده و نظر مخالفی در مساله دیده نشده و کراهت آن بین علما به ویژه قدما از مسلمانات شمرده می‌شود، لذا مرحوم حاج آقا رضا همدانی قدس سره فرموده که در کراهت آن جای تامل نیست.

دوم: روایات موجود در این باب است که حدود ۱۰ روایت در این موضوع نقل شده و مرحوم شیخ حر عاملی در کتاب وسائل^۳ الشیعه جلد دو صفحه ۲۷۸ باب ۱۹ و ۲۰ آنها را ذکر کرده و چون روایات زیاد است، نیازی به بحث در اسناد آنها نیست و بر فرض این که روایات از نظر سند ضعیف باشند، عمل کردن علمای شیعه به این روایات ضعف سند آنها را جبران می‌کند که تفصیل مطلب در جای خود بیان و مورد بحث و بررسی قرار گرفته است.

بر اساس آن چه بیان شد بحث سندی لزومی ندارد بلکه مناسب است در مورد استثنای پوشیدن لباس سیاه در عزاداری سیدالشهدا علیه‌السلام از این کراهت بحث کنیم که ظاهراً در این مورد اختلافی وجود ندارد. پیش از ورود به بررسی دلایل این استثنا باید بدانیم که کراهت را در عبادات به معنای کم شدن و قِلّت ثواب تفسیر کرده‌اند اما در غیر آن، مثل کراهت خوردن گوشت بعضی از حیوانات به دلیل داشتن ضرر اندک یا جهاتی دیگر است که با مصالح شخصی یا اجتماعی یا دینی و... آن کراهت برداشته می‌شود، چون اگر ضرر، ضرری مهم باشد، مثل این که انسان چیزی بخورد که موجب عقیم شدن یا نابینایی او شود، چنین ضرری و ارتکاب چنین عملی حرام می‌شود.

با توجه به آن چه بیان شد معلوم می‌شود پوشیدن لباس سیاه که گفته می‌شود برای چشم یا اعضای دیگر یا روحیه انسان مضر است یا مفاسد دیگری دارد، مکروه است و در مقابل می‌بینیم پوشیدن کفش زرد با توجه به مصالح آن مستحب است، چون گفته شده برای چشم انسان یا روحیه او منفعت دارد. پس معلوم می‌شود که کراهت به جهت اضرار جزیی و... است که بسا عقلاً مرتکب آن می‌شوند. مثل این که گاهی انسان عاقل برای دست یافتن به منافعی مالی، ضرر بدنی را تحمل می‌کند و در جامعه هم مورد سرزنش و اشکال قرار نمی‌گیرد. خوردن پنیر هم این گونه است که از خوردن آن بدون گردو نهی شده و از نبی مکرم صلی‌الله علیه و آله و امام صادق علیه‌السلام نقل شده که خوردن پنیر به تنهایی و نیز گردو به تنهایی بیماری‌زا است و در صورتی که با هم میل شوند، نه^۴ تنها ضرر ندارد بلکه نافع و خوب است. گاهی کراهت به این جهت است که انجام عملی، شخص را شبیه افرادی می‌کند که منحرف هستند و از این رو تشبیه به آنها جایز نیست یا ارتکاب عملی با کیفیت خاصی، مخصوص افراد لایبالی یا فاسق یا کافر است، لذا در برخی روایات آمده است که: «لباس سیاه، لباس فرعون است»^۵; از این روایت معنای روایت دیگر معلوم می‌شود که امام صادق علیه‌السلام فرمود: «من لباس سیاه می‌پوشم در حالی که می‌دانم لباس اهل آتش است»^۶; البته حضرت این لباس را هنگامی پوشید که هوا بارانی بود. بنا بر این معلوم می‌شود کراهت پوشیدن لباس سیاه برای جهاتی برداشته می‌شود. از تمام مطالب بیان شده روشن شد که انجام دادن کارهای مکروه با لحاظ کردن مصالح شخصی یا اجتماعی یا دیگر جهات مانعی ندارد بلکه کراهت را برطرف می‌کند.

اما در خصوص رفع کراهت پوشیدن لباس سیاه در عزای حضرت سیدالشهدا علیه‌السلام به بیان دو دلیل بسنده می‌کنیم:

دلیل نخست: مولف کتاب وسائل؛zwj& الشیعه از کتاب محاسن برقی چنین نقل می؛zwj& کند: «عن الحسن بن ظریف بن ناصح عن ابيه عن الحسن بن زيد عن عمر بن علی بن الحسین قال: لما قتل الحسین بن علی علیه السلام لبس نساء بنی هاشم السواد و المسوح و کن لا یشتکین من حر و لا برد و کان علی بن الحسین علیه السلام یعمل لهنّ الطعام للمأتم.» (وسائل؛zwj& الشیعه، ج ۱، ص ۸۹۰)

راوی می؛zwj& گوید: «هنگامی که امام حسین بن علی علیه؛zwj& السلام به شهادت رسید، زنان بنی؛zwj& هاشم لباس سیاه و خشن پوشیدند؛ در حالی که از گرما و سرما شکایت نمی؛zwj& کردند و امام علی بن حسین علیه؛zwj& السلام برای مراسم ماتم ایشان غذا فراهم می؛zwj& نمود.»؛zwj& سند خبر اشکالی ندارد بلکه معتبر هم هست و دلالت خبر هم روشن است و می؛zwj& شود تنها به این روایت استناد کرد و فتوا به جواز داد و این ایراد که عمل زنان بنی هاشم حجت نیست، وارد نیست و صحیح نیست، چون ظاهر روایت نشان می؛zwj& دهد امام سجاد علیه؛zwj& السلام عمل ایشان را تایید و تقریر نموده و

خود نقل روایت هم دلیل بر عدم کراهت است.

مرحوم محدث نوری در کتاب مستدرک پس از نقل مطالبی در این باره فرموده که این حکایات و روایات، اشاره یا دلالت بر عدم کراهت پوشیدن لباس سیاه یا استحبابش در زمان حزن بر امام؛zwj& حسین علیه؛zwj& السلام دارند.

دلیل دوم، سیره و روش موجود در میان مردم از زمان ائمه معصومین علیهم السلام تا عصر حاضر که به نشانه غم و اندوه لباس سیاه می؛zwj& پوشند.

مرحوم محدث نوری در کتاب مستدرک برای این دلیل شواهدی آورده که به نظر می؛zwj& رسد نیازی به ذکر همه آنها نیست و فقط به نقل یک شاهد اکتفا می؛zwj& نماییم:

ابن فهد می؛zwj& گوید: «از راهبی سوال شد که چه باعث شده لباس سیاه پوشیده؛zwj& ای؟ پاسخ داد: چون آن لباس محزونین و غمگین؛zwj& هاست.»؛zwj&

بالاخره این که سیره تمامی بزرگان دین و علمای امامیه در ایام سوگواری حضرات معصومین علیهم؛zwj& السلام و به ویژه حضرت سیدالشهدا علیه؛zwj& السلام پوشیدن لباس سیاه بوده است و کسی از علما و بزرگان مذهب، ایرادی به این کار نگرفته بلکه این عمل مستحسن و خوب شمرده شده که می؛zwj& توان به استحباب آن نیز حکم کرد.

همچنین می؛zwj& توان ادعا کرد لباس سیاه در تمام عصرها و زمان؛zwj& ها دلیل و علامت عزای سوگواری است؛ کما این؛zwj& که پوشیدن لباس رنگین دلیل بر شادی و عید و جشن است.

در خاتمه باید تذکر داد که برخی از عزاداران مخلص حضرت سیدالشهدا علیه؛zwj& السلام در ایام عزاداری آن حضرت، موهای سر و صورت خود را تا مدت طولانی به علامت عزای اصلاح نمی؛zwj& کنند؛ به؛zwj& طوری که گاهی شبیه برخی از فرقه؛zwj& های منحرف می؛zwj& شوند که این کار صحیح نیست و در صورت تشبه به فرقه؛zwj& های انحرافی، کاری حرام و بدعت است که باید از آن اجتناب کرد.